

appetibile : reductio vero ad causam efficientem esse debet, alias aequivocatio committetur in argumento, quo loco Averroes commentatur balneum in anima causare desiderium, ac divus Augustinus etiam 15, de Trinitate, cap. 23, docet amorem procedere a scientia, et cap. 26, amorem procedere de *gignente, et de genita notione, tanquam de parente, ac prole*. Divus Thomas, 1 part., quæst. 14, art. 5, et 3, et 1, contra Gentes, cap. 49, et 1, 2, quæst. 1, art. 3, scribit actionem sumere speciem a forma, quæ est principium agendi, ideoque actiones voluntatis specificari a fine; sentit ergo finem esse principium agendi in voluntate, et 1 part., quæst. 80, art. 2, docet appetitum esse potentiam passivam, quia movetur ab appetibili, quod Aristoteles dixerat, lib. 3, de Anima, cap. 7, idem sumitur ex 1, 2, quæst. 9, art. 1, et quæst. 22, art. 3, ad 2, quæst. 30, art. 2.

8. *Ad primum responsio quorundam non placet.* — *De hoc principio in disp. 23, Metaphysicæ, sect. 7, et lib. 2, de Orat. ment., c. 13.* — *Melior responsio.* — *Ad secundum.* — *Ad tertium.* — *Ad quartum.* — *Ad quintum.* — *Ad sextum.* — Ad primum occurunt quidam apprehensionem objecti non esse simpliciter necessariam ad appetendum, hoc tamen falsum est, cum primum principium sit: *Nihil esse volitum, quin præcognitum*: ac supra ostendimus appetitum elicitem oriri ex cognitione, unde appetitus: qui cognitionem non supponit, quodammodo mortuus est, non elicitus et vitalis, de quo nunc loquimur. Admitto igitur apprehensionem requiri, non ut efficientem causam, sed ut applicationem objecti, bonum enim movet quidem appetitum, debet tamen ei applicari per cognitionem, ob idque D. Thomas, prima parte, quæst. 82, art. 4, dixit intellectum movere voluntatem propnendo objectum. Apprehensio itaque objecti tantum concurrit ad amorem, ut causa per accidens loquendo physice. Estque nihilominus necessaria: quæ duo certe non repugnant, in quo falluntur non pauci reprehendentes Capreolum, in 2, distinct. 25, quæst. 1, ad 1, Henricum contra tertiam conclusionem, quod dicat apprehensionem objecti requiri per accidens ad actum, appetitus, non enim usurpat per accidens, quod necessariam non putet, sed quod non per se influat in actionem appetitus. Ex quo obiter colligitur, quæ conjunctio necessaria sit inter appetibile et appetitum, ut sequatur operatio: cui rei similem tractavimus, lib. 3, cap. 1, oportet enim ut vitaliter

uniantur in eadem anima: in quo differt a cognoscitiva potentia, quæ unionem objecti cum potentia postulat, appetitiva autem postulat tantum sui objecti unionem cum alia potentia cognoscitiva, ejusdem licet animæ. Ad secundum respondetur terminationem potentiae ad hunc, vel illum actum non sat esse, ut objectum effective concurrat, sed vero in potentibus cognoscentibus potissimum rationem sumi ex modo operandi earum, videlicet assimilando, unde major in eis indeterminatio cernitur, quia de se omni actuali principio carent per quod assimilentur, appetitus vero eo modo non operatur, sed inclinando in objectum, cumque de se sit inclinatio, et pondus saltem in actu primo, activitate objecti minime eget. Ad tertium dices, objectum præsens magis excitare appetitum, quia clarius, et fortius apprehenditur, atque adeo melius applicatur appetitui, magisque movet illum. Ad quartum totum admitto, quod nimur voluntas ex intentione finis determinetur ad electionem mediorum, sicut intellectus ex assensu principiorum ad assensum conclusionum determinatur, id tamen contra conclusionem non militat, in qua tantum excludimus efficientiam objecti, vel alterius potentiae ab appetitu. Non negamus vero, quin possit voluntas, uno actu medio, alium efficere. Quintum argumentum ad rem non facit, nam verbum divinum intelligens est, atque amans, ideoque potuit amorem producere verbum autem nostrum, cum non amet, amorem non producit. Ad ultimum respondetur Aristotelem illo loco docere primum movens movere, ut primum appetibile, ne alias moveret propter finem alium, siveque aperte loqui de causalitate finali: Averroes vero agit de motione metaphorica, de qua etiam interpretandus erit D. Thomas ubicumque de eo tractat, quando autem finem vocat principium actionis, intelligit moraliter, non physice: similiter appetitus potentia passiva dicitur, metaphorice, sicut motio finis metaphorica est, et hæc de principio actus appetitus. Quod erat primum punctum initio propositum.

9. *Secundum hujus capitinis punctum, de quo variant auctores.* — *Facilis resolutio de quævidendus auctor, disput. 48, Metaphysicæ, sect. 2.* — De termino vero appetitus, quod erat secundum punctum, auctores dissentunt, Scotus enim in 1, distinct. 6 et 10, et ibidem Gregorius et Durandus negant per actum voluntatis terminum produci, quod videtur sentire D. Thomas, de Veritate, quæst. 4, art. 2,

ad 7, Capreolus tamen in 1, distinct. 10, quæst. 1, Cajetanus, 1 part., quæst. 27, art. 3, Ferrarius, 4, contra, cap. 19, aiunt per actum appetitus produci non nihil, insinuantque esse realiter distinctum ab actu ipso. Resolutio tamen apud nos facilis est ex supra dictis lib. 3, cap. 5, certum enim judico in actu appetitus reperiri aliquid per modum operationis, et aliiquid per modum operati, atque terminum, et viam in tali actu modaliter solum distingui. Quæ est opinio D. Thomæ, 1 part., quæst. 27, art. 3, et clarius quæst. 37, art. 1. Ratio communis est, quia ubi qualitas datur nove producta, productio illius debet existere, actus autem appetitus qualitas quedam est: porro autem astruere in appetitu qualitatem productam per actionem ab illo realiter distinctam, mihi non probatur, quia sine ulla necessitate et ratione astruitur: quod ergo appetitu producitur, ipse est actus, quo amat, quique pondus quoddam est in rem amatam, juxta illud ex Augustino vulgatum, *Amor meus pondus meum, illo feror, quocunque feror*. Qua etiam de causa dicitur amans esse in re amata, et quidam alius invexit animam esse potius, ubi amat, quam ubi animat: et Matthæus 3, *ubi est thesaurus tuus, ibi et cor tuum*. Atque de actu appetitus hæc dicta sint, de potentia vero ipsa jam in principio locuti fuimus.

CAPUT IV.

UTRUM IN APPETITU SENSITIVO SIT PLURES POTENTIÆ HABENTES OBJECTA DIVERSA.

1. *Acceptiones appetitus.* — Duos distinximus appetitus supra, rationalem, et sensitivum: postquam ergo dictum est in communione appetitu, partes illius subjectiva sequuntur explicandæ. Ac primo de appetitu sensitivo tanquam nobis notiori agendum, qui sensualitas quoque dici solet, quamvis sub hac voce in malam fere partem sumatur, ut nimur significat ipsum appetitum, quatenus contra rationem insurgit, et illam prævenit. Unde Augustinus 12, de Trinitat., cap. 3, sensualitatem serpenti comparat, quia suggestione allicit rationem. Eaque de causa talem motum sequentes, sensuales vocamus: certa tamen res est sensualitatem non esse distinctam potentiam ab appetitu sensitivo: quare perinde erit de sensualitate, ac de appetitu sensitivo disputare. Primo ergo quærimus de vulgari distinctione appetitus sensitivi in concupiscibilem et irascibilem.

3. *Contraria opinio probabilior, et concinit auctor 1, 2, tract. 4, disput. 1, sect. 3, n. 2.* — Rationes propositæ non videntur certe concludere distinctionem realem inter has potentias, facile enim dici posset unicam esse potentiam sensitivam ordinatam ad bonum, quod per sensum apprehenditur, illamque habere actus quibus prosequatur, atque ut sic dici concupiscibilem: actus item, quibus tueatur a contrariis, eoque pacto irascibilem nuncupari.

Probatur autem primo: quia in potentias cognoscentibus sensitivis una est potentia universalis in illo genere, quae apprehendit objectum omne sensibile: ergo illi correspondet una appetitiva, universalis etiam in tali gradu quam amat, et prosequitur omne bonum sensibile. Antecedens probatum est superius. Consequentia valet: tum a pari ratione: tum quia appetitus non sequitur cognitionem sensus exterioris, ut suo loco vidimus, cum solus interior sensus cognoscat rationem convenientis: ergo si potentia movens appetitum est una, appetitiva quoque una erit. Confirmatur: nam consuetum naturae est amare unitatem quoad potest: nihil autem repugnat dari potentiam universalem intra latitudinem objectis sensibilis: ergo, etc. Secundo arguitur: quia actus irascibilis et concupisibilis adeo inter se connexi sunt et ordinati, ut non possint commode separari, et diversis potentias attribui: rectius ergo attribuuntur eidem: simili enim argumento supra conclusimus unicum dari sensum interiorem, neque ullatenus multiplicari realiter. Antecedens probatur: quia irascibile versatur circa jam concupita, juxta illud Jacobii: *Unde bella, et lites inter vos, nonne ex concupiscentiis vestris*, etc. Et Aristoteles 8, de Animalibus, scribit animantium pugnas de rebus concupisibilibus suscipi de cibis, de venereis, etc., nihil ergo defendit irascibilis, quam prius concupita: ergo congruum, ac necessarium est, ut eadem sit potentia concupiscentis et defendens, si namque tota ratio tuendi bonum est, quia appetitur, qua queso ratione una potentia tuetur, quod appetit altera? Explicatur et confirmatur amplius. Nam irascibilis insurget contra impedientem concupiti boni assecutionem: ergo appetit agnoscere quod ipsam assecutionem impedit: ergo etiam appetit assecutionem eamdem: ergo una est potentia appetens bonum, atque ipsius obstacula similiter. Tertio arguitur. Si haec potentiae distinctiones ponantur, quænam illarum erit perfectior? hinc enim perfectior appetit irascibilis, quia illi tribuitur objectum altius, atque nobilior: illinc videtur minus perfecta cum tota ordinetur ad bonum concupisibile, seu ad defensionem illius, unde passiones concupisibilis creduntur nobiliores, scilicet amor, et desiderium, etc. Neutrum ergo potest dici convenienter. Quartorationes distinctionem tradentes non urgent, et distinctio rerum sine sufficienti ratione non debet admitti: ergo, etc.

4. *Ad primum in num. 1.—Ad secundum.—Ad tertium.—Ad quartum.—Ad primum ergo*

argumentum prioris opinionis negandum, rationes illas diversas objectorum sufficientes esse ad distinguendas potentias, eo quod comprehendantur sub una ratione adæquati objecti, cum inter se ita subordinentur, ut nequeant commode diversis potentias tribui. Ad secundum argumentum respondet, non recte sumi ex sensibus exterioribus, quia non movent appetitum immediate, sed sumendum potius esse ex interiori sensu, ut jam fecimus. Ad tertium dico cum irascibilis sit tota propter concupiscentem, nunquam posse illi totaliter confrariari, quod si appetitus sensitivus interdum amat tristia, ex eo amat, ut consequatur delectabilia, quæ magis appetit, quod non adversatur inclinationi ipsius concupisibilis, sed potius stat pro illa, cum pro concupitis labore. Ad quartum occursit, allatum signum non esse sufficiens, cum non proveniat ex diversitate potentiarum, sed ex pluralitate actuorum: una quippe potentia dum actum aliquem exercet distrahit ab aliis: unde etiam contingit, ut ipsam concupiscentia vehemens circa rem unam diminuat, ex concupiscentia circa rem aliam: potest etiam id signum oriri ex aliqua repugnantia inter actus inventa, sic amor odium removet, quia actus sunt contrarii, licet uterque pertineat ad concupiscentem: non ergo illud est signum sufficiens. Quocirca rationes pro secunda parte factæ probabiliores videntur. Ac nec forte antiqui ipsi voluerunt distinctionem realem astruere, sed distinxerunt solum duo nomina ejusdem appetitus ad expendum facilius ejus actus, et passiones, sicut etiam partiti sunt intellectum in practicum et speculativum, quævis unica potentia ab eis constituantur. Atque hanc sententiam indicat Aristoteles, l. 3, de Anima, textu 29, et eamdem docuit Scotus, et sequaces, quævis alio ex fundamento.

5. *Primum corollarium de objecto appetitus unum placitum.—Cajetanus rejicitur.—Alterum placitum impugnatur.—Ex decisione liujus capitatis licet colligere, quo pacto assignandum sit objectum appetitui sensitivo. In qua re vari sunt, qui distinctionem realem inter irascibilem et concupisibilem posuerunt. Etenim concupisibili assignant bonum delectabile, quod etiam vocant concupisibile. De irascibili eorum quidam philosophantur ad instar sensitivæ cognitionis, quæ duplex asseritur, nimurum secundum rationes sensatas, et secundum non sensatas: ita ergo de duplice appetitu correspondentie judicant, quod etiam Cajetanus jucundat, l. part., quest. 81, art. 2, in fine: haec*

tamen philosophia displicet. Nam ratio boni, suo ordine, sicut interior sensus in suo: ergo quidquid apprehendi valet sensu interiori sub aliqua ratione boni, appetitus sensitivus appetere valebit sub eadem, quævis confuse: quoniam non oportet, ut sensus distincte percipiat, et quasi abstracte rationes ipsas convenientis et inconvenientis, ut sæpe alias observavi, viderique potest D. Thomas, l. part., q. 78, art. 4, et 1, 2, quest. 24, art. 3, et quest. 30, art. 4.

7. *Ratio boni appetibilis.—Habentur haec in disput. 10, Metaphysicæ, sect. 2. — Superest hoc loco dubium, quænam sit ratio boni per sensum appetibilis, an ne sit tantum delectabilitas, an etiam utilitas, ut Cajetanus supra credidit, an vero dari possit ratio aliqua boni convenientis naturæ ab iis distincta? At vero hoc dubium explicari in præsentia non potest sufficienter, namque oporteret singulas rationes boni, et earum sufficientiam ad unguem expondere, quod metaphysicum negotium est. Quapropter satis sit interim tenere bonum quodcumque sensibile objectum adæquatum esse hujus potentie.*

8. *De distinctione objecti concupisibilis et irascibilis. — De distinctione quoque objectorum irascibilis et concupisibilis, cum eas realiter non distinguamus, non multum curandum est: quia vero ratione saltem distingui possunt, proindeque de illis loquendum tanquam de multis, in hunc modum possunt illis assignari objecta, et utraque versetur quidem circa bonum sensibile: at concupisibilis illud resipiat tantum, ut in se appetibile est, atque in ordine ad consecutionem: irascibilis autem respiciat, ut defensabile: unde fit, ut irascibilis immediate versetur circa media, quibus defendendum est tale bonum, sive ea cognoscantur formaliter in ratione mediorum, sive tantum materialiter. Atque ita debet exponi divisus Thomas supra. Quo etiam tendit sententia assertantiam irascibilem versari circa bonum arduum, quia scilicet ipsum respicit sub ratione defensabilis: unde plane confirmatur potentias has non distingui, siquidem amare bonum, ac defensionem illius, sunt veluti amor medi et finis, qui ad diversas potentias referri non possunt.*

9. *Secundum corollarium principale. — De subjecto, seu organo appetitus, aliorum sententia. — Vera sententia. — Alios citant Conimbricenses, in lib. Ethic., disp. 6, quest. 2, art. 2. — Ultimo licet ex dictis colligere organum potentiae appetentis. Qui namque in duas dividunt, concupisibilem in hepate, irascibi-*

lem vero in corde locant, ita Galenus et alii, nominatim Fernelius, lib. 5, qui est de Anima facultatibus, cap. 5, putatque in lib. 6, c. 12, ad finem, fuisse Platonis sententiam. Experiens etiam hoc videtur confirmari: cum enim irascimur, cor incalesceat, cum delectamur, incalescent præcordia, in quibus hepar numeratur. Sed haec experientia fallax est, nam ex vehementi timore etiam præcordia alterantur, cum tamen timor in irascibili ponatur ab iis auctoribus: gaudio etiam cor dilatatur, cum tamen gaudium ad concupiscibilem pertineat. Dicendum ergo eam potentiam residere in corde, quod licet Aristoteles nunquam expresserit, in ejus certa doctrina videtur exploratum, namque in corde tum sensus omnes, et præcipuas quasque potentias constituit, ac in 3, de Anim. lib., text. 29, scribit sensum et appetitum esse idem, quod de identitate saltem subjecti est verificandum, consonumque est experientiae, et communis conceptioni. Nimis cordi tribuitur amor et desiderium, aliisque actus concupiscentes: ergo potentia ipsa ibidem residet: reddique potest ratio. Est namque appetitus potentia, a qua originem trahit omnis motus, ut infra dicetur: cor autem est primum principium et instrumentum motus: recte igitur appetitus sensitivus in corde locatur, quae est sententia Fracastorii, lib. 2, de Intellectu.

CAPUT V.

QUOTNAM SINT, ET QUALES ACTUS SENSITIVI APPETITUS.

1. *De hoc argomento auctor, 1, 2, tract. 4, disp. 1, sect. 3.* — Diximus, capite præcedenti, de potentia appetitus sensitivi et de objecto, atque organo illius, superest dicamus de actibus. In qua re primo notandum hujusmodi actus communiter vocari passiones, quoniam simul cum illis excitatur passio aliqua materialis in corpore, ut ascensio sanguinis ad cor. Nomen vero *passio* communiter in malam partem accipitur, pro actu inordinato, et maxime apud Stoicos, qui passiones ponebant animi perturbationes a recta ratione diversas, ex quo colligebant illas non cadere in virum sapienter, ut videtur est in Ciceron., Tusc. 4, et in Senec., lib. de Anim. ad Novatum, quæ acceptio usitata revera est, juxta quam D. Hieronymus in illud Matth. 5: *Qui viderit mulierem, etc.*, et cap. 25, circa illud: *Cœpit contristari, et molestus esse*, ait in Christo non fuisse passiones, sed propassiones, hoc est, actus app-

titus sensitivi subordinatos rationi. Nunc tamen late sumitur nomen *passio* prout commune est atque indifferenter in bonam et malam partem sumi potest. De qua re videndum Damascenus, lib. 3, Fidei, cap. 20. Notandum secundo quidquid de distinctione irascibilis et concupiscentialis opinemur, ad distinguendos tamen actus appetitus loquendum esse de eis, ac si plures essent, siquidem aliquam distinctionem habent in objectis, quæ sufficiens est, distinguere actus ipsos, quamvis non distinguat potentias, ut in simili diximus supra dum de intellectu pratico et speculativo ageremus. Supponendum est tertio, actus irascibilis supponere actus concupiscentiales, ex eisque nasci, ut ex hactenus dictis constare potest.

2. *Passionum in concupiscentiali numerus et collectio.* — His suppositis, actus seu passiones ad concupiscentiale pertinentes, numerantur sex a D. Thoma, 1, 2, quæst. 23, art. 4, Amor, odium, desiderium, fuga, delectatio et tristitia, quorum actuum sufficientia, distinctio, et ordo hoc modo facile desumitur. Appetitus enim circa bonum versatur, consequenterque circa malum: circa bonum quidem prosequendo illud: circa malum vero fugiendo. Unde bonum et malum objecta sunt predicatorum actuum, quæ diversis modis respici possunt ab appetente, reduci tamen possunt ad tres omnino. Namque aut respiciuntur absolute, aut præsentia, aut ut futura: tacetur vero præteritum, quia ut sic rationem boni, vel mali non vendicat, nisi forte absolute, vel in quantum præsens consideratur, nam ut præteritum jam non est, atque adeo, ut sic non habet rationem mali. Bonum ergo et malum vel absolute, vel ut præsens, vel ut futurum apprehendi potest: atque his diversis modis apprehensum diversos causat motus in appetitu, quia ratio illius aliquo modo variatur. Ex his ergo patet distributio sufficiens dictorum actuum. Nam circa bonum absolute, et secundum se consideratum versatur amor: desiderium vero circa futurum gaudium, et delectatio circa possedium, seu præsens: et contra odium est de malo absolute considerato, fuga de futuro, tristitia de præsentia, vel ut præsente apprehenso. Quia vero objecta haec aliter variari non possunt, ideo nec plures actus multiplicantur, de quibus late D. Thomas, 1, 2, a quæst. 22, usque ad 48.

De Passionibus concupiscentiis.

3. *Quæ circa bonum.* — Vide auctorem in tract. de Passionibus, disp. 1, sect. 1, num. 2.

— Porro circa hos actus notanda sunt nonnulla circa tendentes quidem ad bonum, quod amor sit pondus quoddam, et affectio ad rem cognitam, ut bonam et convenientem. Unde amare rem formaliter loquendo non est desiderare, sed quasi complacere in illa, et coaptari illi, secundum interiorem affectionem: sicut enim in naturalibus, antequam grave moveatur ad centrum, intelligimus quantam coaptationem inter grave et locum suum, quæ coaptatio per gravitatem expletur, sic in animantibus appetitione, ante omnia intelligitur quedam unio inter appetibile et appetentem, quæ per amorem formaliter fit. Ex hoc deinde amore oritur in appetitu motus quidam in rem amatam, quo appetit ei conjungi, diciturque desiderium: habita autem jam re in illa vitaliter, et affectuose quiescit, et haec quies gaudium, seu delectatio dicitur. Ex quo intelliges hallucinatum fuisse Scotum, in 1, dist. 1, quæst. 3, et in 4, dist. 49, quæst. 4 et 7, dum sensit delectationem esse meram passionem consequentem ex amore et possessione rei, non autem esse verum actum elicitem ab appetitu: constat enim delectationem esse quid vitale, nam vitaliter delectamur: ergo est specialis actus elicitus a potentia vitali: impossibile autem est intelligere actum vitae sine efficientia intrinseca a potentia animæ. Neque vero est actus alterius potentiae, quam appetentis, cum versetur circa bonum cognitum, et ex cognitione ipsa consequatur.

4. *Quæ circa malum.* — De actibus, quæ circa malum versantur, est notanda differentia inter res cognoscentes, et quæ cognitione carent, quod istæ, cum pondere tantum naturali ferantur ad bonum suum, eodem fere pondere virtualiter fugiant malum contrarium, neque pondere alio donentur, quo ferantur in bonum, atque alio quo recedant a malo. At vero res cognoscentes, quia media cognitione appetunt, et appetendo efficiunt in seipsis actuale quoddam pondus, quo ferantur in rem apprehensam, vel ab illa fugiant: ideo sicut diversis actibus cognoscunt bonum et oppositum malum, uniuscujusque rationem propriam cognoscendo, ita per appetitum non unico tantum actu inclinantur ad bonum, et virtualiter fugiunt malum, sed distinctos actus expriment, quibus prosequuntur bona et fugiunt mala, non quod potentia bonum appetens et malum fugiens sit diversa, ut quidam putarunt, quos referunt Aegidius et D. Thomas 3, de Anima, textu 42, hoc enim impossibile est, quia nulla potentia versatur primo circa ma-

lum, sed ex consequenti tantum, quatenus scilicet bono adversatur, in quod ipsa directe tendit: eadem ergo est potentia, quæ sicut proprio et formali actu bono afficitur, ita proprio et formali actu a malo avertitur, ac vocatur odium directe amori contrarium, ex illo que sequitur fuga, quæ desiderio opponitur, estque veluti appetitio quedam carendi malo illo: quod si malum præsens adsit, consequitur tristitia, quæ delectationi adversatur.

5. *Tristitiae passio sive dolor ubi resideat.*

— *Varia placita.* — Circa quam tristitiam est specialiter notandum, eam cum dolore non coincidere prorsus, quamvis ad hanc animæ passionem uterque actus pertineat: tristitia ergo de malo apprehenso est, quatenus præsenti, quod tamen sensum tactus minime laedit, atque ejusmodi tristitiae actus manifeste hæret in appetitu: at vero dolor de malo præsenti etiam est, quod tamen realiter nocet corpori, ac sensui tactus. De quo non facile explicatu est, an in membro, quod dolet, an vero in appetitu resideat: experientia enim videtur docere in ipso membro residere dolorem, cum ibi sentiatur: id, quod etiam indicat S. Thomas, in 3, dist. 15, quæst. 3, et Scotus, in dist. 13, quæst. 7, Durandus, quæst. 3, Gabriel, quæst. 1, Paludanus, 1 et 2. Contrarium autem suadet ratio. Namque dolor est de malo, ut sic: malum autem ad appetitum pertinet: ergo actus illius est: ergo in corde excitatur, ubi residet appetitus. Ita D. Thomas, 1, 2, q. 38, a. 2 (ubi Conradus et Cajetanus subscribunt), et in 4, distinct. 44, Simon Portius, lib. de Dolore, c. 10. Et confirmatur, dolor enim delectationi contrariatur: sunt ergo in subjecto eodem, atque adeo utraque est passio appetitus.

6. *Valesii et aliorum judicium.* — *Opinio Richardi.* — Nonnulli, in quibus est Valles, Controversia 4, c. 4, utramque sententiam tuerunt, ponendo dolorem non esse actum appetitus, sed ipsas rei noxiæ sensations. Alii volunt, appetitum sensitivum esse per corpus dispersum, sicut et tactum, ideoque posse dolorem esse actum appetitus, atque a membro non distare, in quo sentitur. Hoc tamen difficile appareat, utpote contra Aristotelem, ac reliquos autores: præterea oportet etiam phantasiam collocare in toto corpore, cum sine ejus cognitione sequi dolor non possit, illaque rei inconvenientiam discernat: fortasse autem non male diceretur, perfectam vim ejusmodi potentiarum residere in parte corporis determinata: communicari vero aliquatenus universo corpori, possetque suaderi